

عملکرد تجارت خارجی ایران

موج سواری بر امواج جهانی

گزارش «اقتصاد ایران» از وضعیت تجارت خارجی کشور در سال ۸۸

نتیجه عملکرد تجاری ایران در سال ۸۸ معادل ۲۱ میلیارد و ۳۲۱ میلیون دلار صادرات غیرنفتی، بدون احتساب میعانات گازی و ۵۵ میلیارد و ۱۸۹ میلیون دلار واردات است. در ۹ ماهه اول سال گذشته، بحران مالی جهان، تجارت ایران را تحت الشعاع خود قرار داد، اما با گذر بسیاری از کشورهای از مرحله بحران، روند تجارت خارجی کشور ما به حالت عادی بازگشت. بنا به گزارش گمرک، در سال گذشته صادرات غیرنفتی بدون احتساب میعانات گازی به ۲۱ میلیارد و ۳۲۱ میلیون دلار از نظر ارزش و به لحاظ وزنی به رقم ۴۶ میلیون و ۴۷۰ هزار تن رسید که این ارقام، نسبت به مدت مشابه سال ۸۷ حدود ۱۵/۹۸ درصد از لحاظ ارزشی و ۳۹/۵۹ درصد از لحاظ وزنی افزایش را نشان می‌دهند. به علاوه، صادرات غیرنفتی کشورمان در سال ۸۸ با احتساب میعانات گازی و تجارت چمدانی به ۲۵ میلیارد و ۵۹۶ میلیون دلار و از منظر وزنی به رقم ۵۴ میلیون و ۵۷۷ هزار تن رسیده است که در مقایسه با مدت مشابه سال قبل از آن ۱۰ درصد به لحاظ ارزش و ۳۵/۱۳ درصد به لحاظ وزن، رشد داشته است.

گفتنی است در سال ۸۷ صادرات غیرنفتی کشور بدون احتساب میعانات گازی، معادل ۱۸ میلیارد و ۱۴۶ میلیون دلار و به لحاظ وزنی ۳۲ میلیون و ۹۱۴ هزار تن بوده و همچنین با احتساب میعانات گازی، ارزش آن ۲۳ میلیارد و ۲۹ میلیون دلار - معادل ۴۰ میلیون و ۱۲ هزار و ۹۰۰ تن کالا - بوده است.

گفتنی است با توجه به این که اهداف صادرات غیرنفتی در برنامه چهارم توسعه برای سال ۸۸ - به عنوان آخرین سال این برنامه - ۱۲/۸ میلیارد دلار بوده است، درصد تحقق این اهداف بدون احتساب میعانات گازی ۱۶۶/۴ درصد و با احتساب میعانات گازی ۲۰۰ درصد است.

ورودی چقدر بود؟

واردات کشورمان در سال گذشته در مجموع به ۵۵ میلیارد و ۱۸۹ میلیون دلار، معادل ۵۱ میلیون و ۸۵۱ هزار تن رسید که نسبت به مدت مشابه سال قبل از آن ۱/۵۲ درصد کاهش در ارزش و ۱۷/۴۵ درصد افزایش در وزن را تجربه کرده است. ارقام پیشین نشان می‌دهند واردات به کشور در سال ۸۷ حدود ۵۵ میلیارد و ۸۴۸ میلیون دلار به وزن ۴۳ میلیون و ۹۸۳ هزار و ۵۰۰

سال‌های اخیر، آمارهای صادرات غیرنفتی را تا حدی شفاف و جایگاه تغییر و تحولات قیمت نفت را بر آن مشخص کرده است.

شروع بحران مالی جهان از اواسط سال ۸۷ سناریو را به نحوی دیگر رقم زد. کارشناسان، علت اصلی کاهش صادرات غیرنفتی را در اثر کاهش قیمت نفت و به تبع آن میعانات گازی و فرآورده‌های نفتی ارزیابی می‌کنند. همچنین در خلال سال‌های بحران، با توجه به کاهش قدرت خرید مردم در سراسر جهان، خرید کالاهای لوکس مانند فرش و پسته که از اقلام کالاهای صادراتی ایران محسوب می‌شوند، کاهش یافته است تا جایی که مهدی غضنفری، رییس وقت سازمان توسعه تجارت ایران، از کاهش صادرات غیرنفتی سخن به میان آورده بود. با وقوع بحران، به جز فروردین ماه که در آن شاهد ۲/۴ درصد افزایش در حجم صادرات غیرنفتی بودیم، تا پایان ماه هشتم یعنی آبان ماه، شاهد کاهش ارزش صادرات هستیم. گفتنی است وضعیت صادرات غیرنفتی با احتساب میعانات گازی طی سال گذشته از کاهش بیشتری حکایت می‌کند، به طوری که از همان ماه اول تا پایان ماه نهم، این نوع از صادرات کاهش یافته است.

از طرفی کاهش واردات را در سال ۸۸ می‌توان به همین نحو تحلیل کرد. هر چند ارزش واردات کشور در سال گذشته نسبت به مدت مشابه سال قبل از آن ۱/۵۲ درصد کاهش یافته، اما افزایش ۱۷/۴۵ درصدی در وزن آن نشان دهنده آن است که کاهش قیمت کالاهای وارداتی در اثر بحران مالی جهانی، موجب کاهش ارزش واردات شده است. ارزش تجارت در تمام ماه‌های سال گذشته به رغم افزایش وزن آن کاهش یافته، اما در دو ماه پایانی سال و با بهتر شدن اوضاع اقتصادی جهان و همچنین افزایش قیمت‌ها، این کاهش ارزش، روندی نزولی در پیش گرفته است.

تجارت در یک ماهه سال جاری

بنا به آخرین گزارش گمرک از عملکرد تجارت خارجی کشور، در نخستین ماه سال جاری، صادرات غیرنفتی بدون احتساب میعانات گازی به یک میلیارد

تن بود که این میزان، بیش از هدف‌گذاری واردات در برنامه چهارم توسعه برای سال ۸۸ - رقم ۴۲/۴ میلیارد دلار - بوده است. با توجه به آمار تجارت خارجی در سال ۸۸ کسری تراز تجاری ایران به ۳۳ میلیارد و ۸۶۸ میلیون دلار رسید که البته نسبت به سال ۸۷ معادل ۱۰ درصد مثبت شده است. گفتنی است کسری تراز تجاری در سال ۸۷ در حدود ۳۷ میلیارد و ۷۰۲ میلیون دلار بوده است.

روند تجاری ایران در سال ۸۸

بحران مالی جهان یکی از موضوعاتی است که روند تجارت ایران را در سال گذشته تحت تأثیر قرار داد. افزایش قیمت نفت و به تبع آن افزایش قیمت فرآورده‌های نفتی که جزو اقلام صادرات غیرنفتی محسوب می‌شوند، روند تجارت خارجی ایران را طی چند سال اخیر بهبود داده بود، به طوری که افزایش صادرات غیرنفتی طی چهار سال دولت نهم، همواره یکی از نقاط مثبت کارنامه اقتصادی

دولت محسوب شده است. در عین حال، بالا رفتن درآمد دولت با فروش نفت، افزایش وارداتی را طی سال‌های اخیر رقم زده که همین موضوع، انتقادات فراوانی را به دنبال داشته است. به علاوه، جدا کردن آمارهای صادرات غیرنفتی با احتساب میعانات گازی و صادرات غیرنفتی بدون احتساب میعانات گازی طی

صادرات و واردات ۸۸						دوره
تغییرات واردات		تغییرات صادرات غیرنفتی**		تغییرات صادرات غیرنفتی*		
وزن	ارزش	وزن	ارزش	وزن	ارزش	
۳۵/۷	-۱۰/۹	۱۳/۴	-۱۹/۶	-۱۰/۵	۱۴/۷	۳ ماهه
۱۰/۹	-۲۰/۸	۲۱/۲	-۱۵/۱	-۱۰/۲	۱۹/۲	۶ ماهه
۹/۴	-۱۳/۰	۳۳/۲	-۱/۳	۴/۲	۳۶/۸	۹ ماهه
۱۷/۴	-۱/۵	۳۵/۱	۱۰/۰	۱۶/۰	۳۹/۶	۱۲ ماهه

* بدون احتساب میعانات ** با احتساب میعانات
استخراج: واحد تحقیقات «اقتصاد ایران» از گمرک

اخبار پتروشیمی

گزارش «اقتصاد ایران»

• مدیر عامل بانک

ملت از پایان فروش ۲۵۰ میلیون یورو اوراق مشارکت ارزی توسعه پارس جنوبی و استقبال چشمگیر ایرانیان خارج از کشور از این اوراق

خبر داد. علی دیوان‌دری تصریح کرد: هم اکنون بسیاری از ایرانیان مقیم در اقصی نقاط دنیا به ویژه در کشورهای اروپایی، آمریکا و کانادا متقاضی خرید اوراق مشارکت هستند. از این رو عرضه مجموع ۲۵۰ میلیون یورو اوراق مشارکت ارزی در مرحله سوم به زودی آغاز می‌شود.

• مدیر عامل شرکت ملی صنایع پتروشیمی در بازدید از پتروشیمی گلستان بر همکاری برای رفع معضلات پیش روی این مجتمع تأکید کرد. عبدالحسین بیات با بیان این که این شرکت در این مجتمع فقط ۱۲ درصد سهم دارد گفت: با این وجود شرکت ملی صنایع پتروشیمی آماده است برای از بین بردن موانع پیش روی پیشرفت این مجتمع، همکاری‌های لازم را انجام دهد.

• مدیر عامل شرکت نفت و گاز پارس گفت: با حمایت وزارت نفت، وزارت اقتصاد و بانک مرکزی، امسال صندوق‌های سرمایه‌گذاری تخصصی برای تأمین مالی مطلوب پروژه‌های صنعت نفت شکل می‌گیرند. دکتر علی وکیلی با بیان این که هم اکنون شرکت‌های ایرانی توانایی اجرای مگا پروژه‌ها را دارند افزود: اپر پروژه‌ها ابعاد بسیار بزرگی دارند؛ به طوری که حجم مالی آنها گاهی از ۴/۵ تا ۷/۵ میلیارد دلار است. وکیلی تصریح کرد: تعداد شرکت‌هایی که توانایی اجرای مگا پروژه‌ها را داشته باشند، در سراسر دنیا شاید حدود ۲۰ شرکت باشند که خوشبختانه شرکت‌های ایرانی در این زمینه توانمند شده‌اند.

• به گفته مدیر عامل شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی، میانگین مصرف بنزین کشور در دو ماهه نخست سال جاری ۶۳ میلیون و ۵۰۰ هزار لیتر بوده که با توجه به متوسط مصرف روزانه بنزین طی دو ماهه نخست سال ۸۸ به میزان ۶۵ میلیون لیتر، ۲/۷ درصد کاهش یافته است. به گفته ضیغمی از ۶۵/۳ میلیون لیتر بنزین عرضه شده طی سال گذشته، حدود ۶۴/۳ میلیون لیتر با نرخ یارانه‌ای عرضه شده است. به عبارتی بیش از ۹۰ درصد بنزین مصرفی کشور با نرخ یارانه‌ای فروخته شده، در حالی که نرخ تمام شده هر لیتر بنزین برای بخش نفتی کشور ۹۰۰ تا ۹۵۰ تومان است.

داخلی (GDP) در رتبه ۲۸ و از شاخص برابری قدرت خرید در رتبه ۱۸ دنیا قرار داشت. محصول ناخالص داخلی عربستان و ترکیه در این سال به ترتیب ۴۶۸ و ۷۳۴ میلیارد دلار بود و در حالی که نسبت تجارت خارجی ایران به محصول ناخالص داخلی در این سال ۵۷/۵ درصد بود، شاخص مذکور برای عربستان ۹۱/۲ و برای ترکیه ۴۸/۹ درصد بوده که البته این نسبت برای ترکیه و ایران با احتساب صادرات نفت خام است.

به گفته سلطانی، ایران، عربستان و ترکیه در واردات جهانی در این سال به ترتیب جایگاه ۴۸، ۳۱ و ۲۰ و در صادرات جهانی رتبه‌های ۳۵، ۱۵ و ۳۲ را دارا بودند؛ البته رتبه‌های ایران و عربستان با احتساب صادرات نفت خام بوده است. این آمار نشان می‌دهد میزان تجارت خارجی ما به نسبت کشورهای

هم سطح خودمان به اندازه کافی رشد نیافته است. دلیل این مسأله هم به روابط بین‌المللی حال حاضر کشورمان برمی‌گردد، چرا که بسیاری از طرف‌های سابق تجاری ایران، ترجیح می‌دهند با کشورهای جایگزین تجارت کنند.

این عضو هیأت نمایندگان اتاق تهران در ادامه با اشاره به نقش مهم فرآورده‌های نفتی، پتروشیمی، معدن و فلزات به عنوان بخش‌های مهم صادرات غیرنفتی کشور خاطر نشان کرد: پتانسیل رشد صادرات به واسطه سرمایه‌گذاری‌های انجام شده از سال ۷۸ تا ۸۴ در این بخش‌ها بالا بوده، اما به علت تحریم‌های بین‌المللی و تنش‌های سیاسی، روابط بانکی حداقل، مشکلات حمل و نقل و کاهش رغبت خریداران خارجی و احساس ریسک آنها در تجارت با ایران از این پتانسیل به درستی استفاده نمی‌شود، در حالی که در فضایی دور از این تنش‌ها قادر خواهیم بود صادرات کشور را به خصوص در بخش‌های مذکور به نسبت قابل توجهی افزایش دهیم.

وی تأکید کرد: در چشم‌انداز پنج سال آینده با ادامه همین رفتار، تجارت خارجی کشور روی موج تحولات بین‌المللی سوار بوده و با آن به بالا و پایین خواهد رفت. ضمن آن که رویکرد تعامل با اقتصاد جهانی از برنامه پنجم توسعه حذف شده و نمی‌توان برای این منظور از قدرت کشورهای دیگر استفاده کرد و جهت تقویت بنیه داخلی با آنها هم‌افزایی داشت. ■

و ۸۵۱ میلیون دلار به وزن ۴ میلیون و ۲۷۴ هزار تن رسیده که نسبت به مدت مشابه سال قبل ۶۰ درصد به لحاظ ارزش و ۴۰/۷ درصد به لحاظ وزن افزایش یافته است. از طرفی در مدت یاد شده، صادرات غیرنفتی کشورمان با احتساب میعانات گازی به ۲ میلیارد و ۱۲۲ میلیون دلار و به وزن ۴ میلیون و ۶۶۲ هزار تن رسیده که در مقایسه با مدت مشابه سال گذشته حکایت از رشد ۴۳/۶ درصدی در ارزش و ۲۳/۵ درصدی در وزن دارد.

همچنین واردات در فروردین ماه سال جاری در مجموع به ۳ میلیارد و ۱۶۰ میلیون دلار رسیده که این رقم نسبت به مدت مشابه سال گذشته ۱۶/۲ درصد به لحاظ ارزش افزایش داشته است.

آمار تجارت در اولین ماه سال ۸۹ مؤید آن است که با سپری شدن تبعات بحران مالی در اکثر کشورها و روند صعودی قیمت کالاها، تمایل به خرید بیشتر شده است.

واکنش به تغییرات بازارهای جهانی

به گفته پدram سلطانی، عضو هیأت نمایندگان اتاق بازرگانی تهران و ایران، در شرایط فعلی، افزایش صادرات غیرنفتی چندان عجیب و دور از ذهن نیست، چرا که در این شرایط، بسیاری از کشورها از بحران خارج شده و قیمت کالاها به شدت افزایش یافته است.

سلطانی همچنین تصریح می‌کند: با توجه به این که در بخش تولید و صادرات، استراتژی و سیاست‌های حمایتی قوی و مستقل از کنش‌ها و واکنش‌های ملی نداریم، پس علی‌الاصول، رشد صادرات غیرنفتی و تغییرات آماری تجارت خارجی، بیش از آن که معلول برنامه‌ریزی در این زمینه باشد، انعکاس و واکنش به تغییرات بازارهای جهانی است. نکته نگران‌کننده آن است که شرکت‌های داخلی همواره به صورت انفعالی کار می‌کنند و با بهبود بازار، فعالیت آنها رونق می‌گیرد و هنگامی که در بازار رکود به وجود می‌آید، توانایی مقاومت را در بازار ندارند.

وی معتقد است ما می‌توانیم تجارت خود را با تجارت کشورهای منطقه همچون عربستان و ترکیه مقایسه کنیم. به گفته این عضو اتاق تهران و ایران در سال ۲۰۰۸ اقتصاد ایران به لحاظ محصول ناخالص